

O mkring middagstid den 12. februar 1999 gik Hillary Rodham Clinton, iført fornuftige bukser, en enkel bluse, flade sko og et smil på læben, ind i sin dagligstue med den fantastiske udsigt over The Mall, den storslåede park foran regeringsbygningen. Det møde, som hun om ikke længe skulle have, ville ændre hendes livsforløb og (i endnu ukendt omfang) hendes lands historie. Siden den dag, hun mødte Bill Clinton i 1970, havde hun stået ved sin mands side gennem alle slags sindsoprivende prøvelser og udfordringer, herunder (som den mest omtalte og aktuelle) den nationale ud-af-kroppen-oplevelse kendt som Lewinsky-affæren, der den dag skulle nå sin for længst påkrævede afslutning. Mere end et år var gået, siden hun (og landet) havde hørt navnet Monica Lewinsky for første gang, et år, hvor der var blevet vendt op og ned på hendes verden og på Washington. Nu stod Hillary Clinton i begreb med at gøre sig fri – dog ikke nødvendigvis af ægteskabet, af Washington eller af sine bånd til den nationale bevidsthed. Det var snarere en gennemgribende forandring i hendes forhold til dem alle tre, der var ved at nå den kritiske masse: Hun nærmede sig en endelig beslutning om, hvorvidt hun skulle stille op til det amerikanske senat for New York, hvor hun aldrig havde boet, og blive den første førstedame til at stille op til et valg.

Nedenunder i Det Ovale Kontor indløb der rapporter til præsidenten fra medarbejdere, der med alvorlige miner sad lænket til tv-billederne af det kammer, som hans hustru aspirerede til. Da Senatets hundrede medlemmer blev kaldt til orden af USA's højesteretspræsident, blev begivenhedens relative højtidelighed slået an af den særlige dragt, som William H. Rehnquist havde designet til sig selv specielt til præsidentens rigsretssag. De guldbroderede striber på de vide ærmer var meget passende inspireret af en operette af Gilbert og Sullivan.

På hver senators bord lå en rød, læderindbundet mappe, der indeholdt den formelle, trykte anklage – afgivelse af falsk forklaring for retten og obstruktion af retshåndhævelsen – mod præsidenten, og et optællingsark til registrering af afstemningen. Resultatet af det navne-

opråb, der skulle finde sted, var stort set afgjort på forhånd. Der skulle to tredjedele flertal til at dømme, og man vidste, at kun republikanerne ville stemme for: 45 for den første anklage, 50 for den anden. Clinton, den første præsident, der var blevet stillet for en rigsret af Repræsentanternes Hus siden Andrew Johnson i 1868, ville blive frikendt for forbrydelser mod staten.

Clinton overlevede politisk, først og fremmest som følge af hans hustrus handlinger, ligesom deres indviklede forhold – velsagtens mere end nogen anden faktor – var centralt for, at han i det hele taget var blevet stillet for en rigsret.

Syv år senere sad Bill Clinton og prøvede at finde ud af, hvad han ville med sit liv. Og hun forsøgte at blive præsident. Efter en enkelt periode i Senatet havde hun forvandlet sig fra bedraget førstedame til sit partis suverænt mest omtalte og betydningsfulde leder, den mest polariserende politiker i landet, en senator uden sidestykke, en berømmethed uden lige, på vej til at tage landet med ud på endnu et vildt Clinton-ridt, da hun blev nærmest allestedsnærværende i det, der udgav sig for at være socialpolitisk dominans – på TV, i diskussioner hver eneste aften over middagsborde over hele Amerika, i den udenlandske presse, blandt hendes kolleger i Senatet, i hjertet på den angiveligt store, højreorienterede sammensværgelse, der havde forsøgt at slå clintonismen ned. Da hun i 2006 blev genvalgt til Senatet med overvældende flertal, havde hun skabt en uafbrudt national og international dialog om sig selv – sin politik, sin forretningssans, sin fremtid, sin moralfølelse, sin seksualitet, sin religion, sit udseende og sit ægteskab (stadigvæk). Uden hjælp fra andre havde hun ophidset clintonismens fjender til nye højder af frygt og raseri. Den offentlige opmærksomhed omkring hendes person, tilskyndet af en presse, hvis sult hun ustandselig stillede, overgik af og til selv den, der blev den siddende præsident til del, den præsident, der i år 2000 blev erklæret valgt af den selv samme højesteretspræsident med operettekostumet og hans kolleger i Højesteret. George W. Bush, vinderen af det første præsidentvalg i USA's historie, der ikke blev afgjort af vælgerne, men af domstolene, havde sejret med en valgkamp, der lovede vælgerne, at

han ville genindføre ære og traditionelle, amerikanske værdier i Det Hvide Hus, efter at det var blevet vanæret af Clinton'erne. *I flertal.*

Da hendes mands efterfølgers katastrofale embedsperiode nærmede sig sin afslutning, havde Hillary Clinton imidlertid fået en forgrundsstilling, der var enestående for hendes tid, selv i en nation forblindet af berømmelse – på vej til at indtage en udsøgt særstilling, der ikke engang var blevet Franklin D. Roosevelt, Prinsesse Diana, Eisenhower, Oprah eller Eleanor Roosevelt til del – mens folk i alle stillinger og fra alle samfundslag (plus talkshowværter og *The National Enquirer*) højlydt rasede, debatterede og råbte og skreg ad hinanden om hende. Folk i udlandet spurgte de amerikanere, de mødte: Hvem er hun? Kan du lide hende? Bliver hun præsident? Er hun lesbisk? I mellemtiden fortsatte hun med at stryge det amerikanske Senat med hårene, charmerede sine kolleger i begge sider af salen, rejste rekordstore beløb til medlemmer af sit eget parti (og beredte den økonomiske jord for sin egen præsidentkampagne), underholdt tropperne i Irak og sørgede omhyggeligt for at støtte deres mission, mens hun så sig om efter smutveje til at lægge afstand til den politik, der blev ført af den præsident, der sendte dem derover, og til sin egen stemme, der havde bidraget til at sende dem af sted.

Midt i alt dette var Bill Clinton blevet hendes største fortaler – rollerne var byttet om, gearene i Clinton-magtapparatet skiftede, og en ny Clinton stræbte efter præsidentembedet. Han var nu konstant til stede i baggrunden som hendes rådgiver, konsulent, strateg og i sidste ende den grundlæggende faktor i *hendes* proces som kvinde og leder.

Ganske få minutter efter at Senatet havde stemt for at frifinde hendes mand, og højesteretsdommerens hammer havde afsluttet domsforhandlingen i The Capitol, havde Hillary afsluttet sit møde med Harold Ickes i Det Hvide Hus. Hillary og Ickes, hendes uofficielle stedfortræder, havde ved flere lejligheder været arkitekterne bag vellykkede strategier for at redde Clintons præsidentværdighed. Det var Hillary, der i den mørkeste stund, hvor andre vaklede, havde udpeget et fanatisk loyalt følge af mænd og kvinder til at rapportere hver søndag

morgen for at planlægge det forestående slag, mens rigsretssagen rullede ud ad sporet, bremsede med et øredøvende hvin og gik i stå i Senatet. Ickes, præsidentens tidligere viceskabschef, er søn af Harold Ickes, et af de mest respekterede seniormedlemmer af Det Demokratiske Parti. Det var Harold senior, Roosevelts fortrolige og indenrigsminister, der i 1945 havde mødtes med Eleanor Roosevelt kort efter hendes mands død for at opfordre hende til at gå ind i politik og stille op som guvernør i New York. Efter intens granskning, politisk og følelsesmæssig, havde hun forkastet tanken.

Ickes senior havde som sin søn også været tæt knyttet til sin præsident og førstedame og havde hjulpet Eleanor med at vænne sig til det had og fjendskab, som hendes principper og politik og hendes deltagelse i ægtemandens embedsførelse havde skabt – den sidste demokratiske præsident, der blev valgt og genvalgt før Bill Clinton.

Harold junior, der mestrede New Yorks sylespidse politik, var i tvivl, om Hillary skulle stille op til Senatet som efterfølger til Daniel Patrick Moynihan, og han lagde ikke fingrene imellem den eftermiddag i sin opregning af alle de forhindringer, der lå i vejen, herunder ikke mindst de uundgåelige historier om fjendskabet (i mindre grad nu, hvor Moynihan nærmede sig tidspunktet for sin tilbagetrækning) mellem den afgående senator og førstedamen. Når alt kom til alt, havde Harold junior en meget mere velvillig og motiveret kandidat, end hans far havde haft et halvt århundrede tidligere i Eleanor – Hillarys store forbillede. Hillary søgte ikke blot en plads i Senatet, men udfrielse: For sig selv, for sin mand og for Clintons præsidentværdighed.

Clintons tid som præsident aftegnede, hvad mange venner og medarbejdere anså for at være den mest markante karakterforskel mellem Hillary og Bill Clinton: Hendes evne til personlig vækst og forandring. »Følelsesmæssigt er han stadig præcis den samme fyr, der stod af båden efter Oxford,« sagde en udkørt assistent for præsidenten, da Clinton-parret forlod Det Hvide Hus den 20. januar 2001. Hillary, der blev taget i ed den 3. januar som New Yorks nyeste senator, havde derimod vist en enestående evne til forandring og evolutionær udvikling

– fra Goldwater-tilhænger til liberal demokrat, fra modeoffer til sofistikeret og stilsikker, fra hårdt prøvet førstedame til samfundsbevarende senator.

Den ultimative demonstration af hendes forandringstalent var hendes forvandling, efterhånden som Lewinsky-oplevelsen ubarmhjerligt rullede gennem hendes liv, og hendes beslutning i dens kølvand om at bryde fri. Hun forfulgte »det, der selv ved første øjekast er en fuldkommen meningsløs idé,« sagde en ledende medarbejder, der havde tjent både hende og hendes mand. »En fungerende førstedame i USA var på vej til New York, hvor hun aldrig havde boet, og hvor hun skulle stille op til Senatet – mens hun stadig sad i Det Hvide Hus. Og slap godt fra det. Enhver politisk rådgiver i verden ville sige: Latterligt, det er tåbeligt. Hvor kom den idé fra? Og hun gjorde det.«

Hun havde aldrig rigtig stræbt efter et offentligt hverv, til trods for al pressens snak om det modsatte igennem 20 år og opfordringerne fra nære venner, der ville have hende til at stille op. Hun havde efter årene som førstedame set frem til et liv med bøger og politisk rådgivning, måske som leder af et universitet eller en fond. Kun en enkelt gang havde hun ganske kort overvejet at opstille til en post, i 1989, efter at hun havde erfaret, at hendes mand troede sig forelsket i en anden kvinde. Dengang havde hun overvejet at lade sig skille og at stille som guvernør for Arkansas det følgende år, når hans valgperiode sluttede. De få mennesker, der kendte til denne mulighed, sagde, at idéen var opstået af vrede og krænkelse.

I stedet forligedes Hillary og Bill under store vanskeligheder, og i 1991 havde hun sagt til ham (og han erklærede sig enig), at det om-sider var hans tur til at opstille til den præsidentpost, der kunne blive hans i 1992.

Da han havde vundet valget, antydede Hillary over for sin nærmeste veninde, Diane Blair, at når hendes mand først sad i Det Hvide Hus, ville hans seksuelle trang – kilden til en stor del af hendes raseri og kvaler igennem årene – blive dæmpet af selve hvervet, og om ikke af selve præsidentværdighedens ophøjethed, så af det faktum, at han ville

være spærret inde i Det Hvide Hus, et guldbur med verdens mest nyfigne pressekorps konstant på jagt.

Da rigsretssagen i al sin hæslighed var en realitet, var hun og deres forhold, som i så mange andre af deres samlivs kriser og kampe, selve sagens kerne, de underliggende faktorer, den uerklærede krigsårsag, både hjemme og i Kongressen – Lewinsky var kun den seneste katalysator. Rigsretssagen mod præsidenten var en direkte afspejling af de valg, hun havde truffet, de kompromiser, hun havde accepteret, om end modstræbende, og den fjendtlige indstilling, der var skabt af *deres* store planer, succeser og fiaskoer.

Robert S. Bennett, Bill Clintons advokat i Paula Jones-sagen om sexchikane, der havde ført til den særlige anklagers opdagelse af Monica Lewinsky, sagde senere, at udfaldet af Jones-sagen havde givet anledning til det, han kaldte »Hillary-spørgsmålet.« Bennett var sikker på, at hans klient havde nægtet at lytte til fornuftig, juridisk rådgivning og forlige sagen udenretligt med Jones (der hævdede, at Clinton uopfordret havde blottet sig for hende) alene af frygt for, at Hillary skulle blive rasende og gå fra ham. Præsidenten, hans andre kvinder, Hillary og selve embedet var blevet uløseligt flettet sammen.

Også Hillary havde instinktivt genkendt faresignalerne i Jones-sagen og set, at noget ødelæggende skjulte sig under den, et varsel om yderligere ødelæggelse af Clinton-parrets omhyggeligt konstruerede verden. Ganske få dage før sagen mod hendes mand kom for retten, ringede Hillary til Bills tidligere stabschef i Arkansas, Betsey Wright, og med en stemme, der var ved at knække over, bønfuldt hun hende om at finde en vej ud af den juridiske proces. Men på det tidspunkt havde Clinton-parrets fjender taget kontrol over sagen. Hendes mand havde trådt i spinaten, sagen gik sin gang, og den forudsigelige dynamik i det skrantende clintonske ægteskab fik overtaget endnu en gang: Bill turde ikke indrømme over for sin hustru, at der var foregået *noget* med Jones, så han kastede terningerne og satte sit præsidentembede på spil med udfaldet – akkurat som han gjorde, da han i månedsvis benægtede, at han havde et seksuelt forhold til Lewinsky.

Som de, der kendte Clinton-parret bedst, kunne bevidne, var dette

den eneste udvej for ham. Hillary var det eneste menneske i verden, som han ikke kunne undvære, den eneste uerstattelige del af hans fortid, hans udvikling, hans præsidentembede – og hans hjerte.

I løbet af de toogtyve år, det tog dem at komme fra Yale Law School over guvernørposten i Arkansas til præsidentembedet, havde Clintonparret formet *deres* politik, et ganske bestemt sæt af værdier og beregninger, som de hver især var nået frem til på grundlag af egne erfaringer, kundskaber og baggrund: Sammenknyttet, justeret og finpudset gennem endeløse diskussioner, altid med den stiltiende overenskomst, at de var på en rejse sammen. Og skønt hendes intellektuelle styrke ikke tilnærmelsesvis var så eminent som hans, og skønt hendes politiske instinkter kunne være klodsede, var hun i enhver forstand hans politiske partner, den person, som han diskuterede ethvert vigtigt emne med – det være sig politik, strategi, ideologi eller ambitioner.

I sommeren 1974, en uge efter, at hendes arbejde var afsluttet som stabsmedlem af Repræsentanternes Hus' retsudvalgs rigsretsundersøgelse (med Richard Nixons tilbagetræden), havde hun pakket sine ejendele i en Folkevogn og forladt Washington for at slutte sig til Bill i Arkansas for at deltage i hans kampagne for at blive valgt til Kongressen. Det havde taget hende endnu et år at beslutte sig for at blive gift med ham, vel vidende, at chancerne for, at han skulle gå hen og blive monogam nok var ringere, end for at han skulle blive præsident. Næsten alle hendes nære venner havde prøvet at tale hende fra det: Kunne hun finde sig i at bo i en stillestående egn af Arkansas, mens han forfulgte en politisk karriere der? Var hun virkelig villig til at knytte sin skæbne sammen med hans fremtid og opgive sit eget potentiale som politisk supernova? Hvordan passede det sammen med den feministiske tidsånd? Til alle disse spørgsmål svarede hun altid: »Jeg elsker ham,« og mindede sig selv om, at han var den mest blændende person, hun – eller hendes venner (der næsten alle var enige på det punkt) – nogensinde havde mødt.

Bills og Hillarys ægteskab skulle vise sig at være en uafbrudt udveksling af ideer og aspirationer og en varig kærlighed – ofte afbrudt af hede skænderier. Hendes rådgivning var en fast bestanddel af hans

politiske udvikling, skønt han i guvernørboligen i Little Rock og senere i Det Hvide Hus af og til, sommetider til hendes fortvivlelse, valgte en helt anden retning end den, hun havde anbefalet.

»Rejsen« – deres eget udtryk – var på én gang uendelig romantisk og skamløst ambitiøs, en vandring gennem det politiske landskab, hvor de havde sat sig for at slå til lyd for en skærpelse af deres lands sociale bevidsthed, baseret på deres egne og deres generations tanker og idealer. At dømme ud fra deres egne og deres venners ord kan der ikke herske tvivl om, at de siden deres kærestetid hver især var kommet til at betragte den anden som universets klareste stjerne; at denne fusion af energi og målbevidsthed aldrig kun handlede om *ham*, men om *dem* og det muliges kunst. De skulle ændre Amerikas historie. Deres fjender, der blev mere og mere talrige og rasende under Clinton-parrets march mod toppen, tilsyneladende uberørte af ydmygelser og uanfægtede af lurende farer, bagholds- og frontalangreb, der ville have fældet mindre betydningsfulde dødelige, betragtede deres rejse som et udtryk for hybris af et omfang, som moderne amerikansk politik aldrig havde set magen til.

Når den endegyldige historie om den clintonske rejse skal skrives, vil det være svært for den tids Thukydide at undgå at skildre årene i Det Hvide Hus fra 1993 til 2000 som andet end et partnerskab. Konceptet blev først stolt proklameret af kandidaten Clinton på en kampagne-rejse i New Hampshire i 1992; derpå i al hast trukket tilbage som uhensigtsmæssig; og i den første tid af hans præsidentperiode hemmeligt sat i værk – og det dikterede igennem de følgende otte år de grundlæggende vilkår for det amerikanske politiske liv og offentlighedens almindelige underholdning. I sidste ende viste den mest essentielle og dog så flygtige dynamiske faktor i Clintons embedsførelse sig at være forholdet mellem de to – i dårlige tider sandet i gearkassen, og i gode tider den olie, der holdt maskineriet i gang, den faktor, som næsten ingen andre i Det Hvide Hus kunne få hånd i hanke med. Til tider vidste præsidenten selv dårligt nok, hvordan han skulle håndtere Hillary-faktoren.

Med bemærkelsesværdig undtagelse af ægtemandens seksuelle skødesløshed kunne selv de mest eklatante fejl, både strategiske og taktiske, i Bill Clintons embedsførelse især i begyndelsen spores tilbage til Hillary – ikke kun hendes forkludrede håndtering af det sundhedspolitiske område eller den moralske skygge, der hang over deres administration, men også mange af de fejltrin, der var ansvarlige for, at republikanerne, anført af Newt Gingrich, sejrede i valget til Kongressen i 1994 og dermed afsluttede deres præsidentperiodes ambitiøse fase og det, der havde været et næsten permanent demokratisk flertal i Kongressen, kun med enkelte afbrydelser, siden Franklin D. Roosevelts tid. De uheldige valg af personer til nøglestillinger i Det Hvide Hus, den katastrofale, parodiske søgen efter en justitsminister, fiaskoen i Det Hvide Hus' Rejsekontor, Whitewater-handelen, den såkaldte skandale vedrørende hendes råvarehandler, at de skaffede sig fjender blandt de mest indflydelsesrige medlemmer af Senatet og Repræsentanternes Hus – alt dette kan i stort omfang spores tilbage til Hillary.

For første gang i amerikansk historie fik en præsidents hustru sin mands embede til at løbe af sporet. Efter to år i embedet så deres fælles administration værkbruden ud, forkastet. Førstedamen frygtede – og stod over for – en mulig tiltale. Både præsidenten og hans hustru var kastet ud i en alvorlig følelsesmæssig krise. Skønt hyldet på indsættelsesdagen i 1992 som et ikon, og dog konstant belejret af fjender, måtte hun erkende, at hun var afskyet, ikke kun af højreorienterede fanatikere, men også af millioner af vælgere, der aldrig havde stemt republikansk. I hovedstaden var hun afholdt af få og frygtet af mange flere. Mens Bill søgte trøst i sine berømte udskejelser, læste hun i sin metodistiske barndoms Bibel og spekulerede på ny over det udtrykkelige budskab i John Wesleys lære: »Gør alt det gode, du kan, med alle de midler, du har, på alle mulige måder, på alle steder, på alle tidspunkter, for så mange mennesker som muligt, og så længe du magter det.« Hun flirtede med New Age-åndelighed, medbragte næsten altid en gennemstreget og æseløret bog med guddommelige aksiomer og modtog i solstuen i Det Hvide Hus et par feministiske

orakler, der gelejdede hende ind i Eleanor Roosevelts sjæl. Og alt imens stod hun – utænkeligt for hende selv – uden andet valg end at fjerne sig selv (eller blive fjernet) fra kommandovejen i Det Hvide Hus, før der var gået to år. Hun flygtede derefter fra Washington i ugevis og søgte mening og udfrielse i solidaritet med kvinder i den tredje verden.

Hendes klatretur tilbage – og hans – var lang og vanskelig, men tilskyndet af Gingrichs arrogance, der var skyld i et regeringsmæssigt funktionsstop (der bragte Monica Lewinskys pizzaleverancer for en dag), triumferede Clinton-parret med Bills overvældende genvalg i 1996, noget, som kun få politiske analytikere havde forudset i den hidtidige, dystre stemning. Nogle få måneder senere meddelte den særlige anklager, der havde forfulgt dem i to år, at han forlod Washington (og sin forivrede undersøgelse) for at blive dekan ved et juridisk fakultet i Malibu, Californien.

Ved ægtemandens anden tiltrædelse den 20. januar 1997 syntes Rejsen endelig at følge det slagte spor, en lærestreg for dem, der havde jagtet og chikaneret dem, og en markant støttetilkendegivelse fra det amerikanske folk for den politik, som Clinton-parret havde ført, og den politiske holdning, de stod for.

Et år senere indtraf katastrofen. *The Washington Post*, *The Drudge Report* og *ABC News* rapporterede, at den genopstandne, særlige anklager, der var blevet overtalt til at mene, at det ikke var passende at trække sig tilbage, før undersøgelsen formelt var afsluttet, noget sent havde opdaget, at præsidenten i 16 måneder havde haft en affære med en praktikant i Det Hvide Hus, og at han angivelig havde løjet om det under edsansvar i en vidneforklaring afgivet i Paula Jones-sagen. Samme eftermiddag betroede Bill Clinton en fortrolig rådgiver, at han ikke var sikker på at overleve den næste uge som siddende præsident, og han sandsynligvis ville blive tvunget til at gå af. Men hans hustru var gået på TV seks dage senere, på NBC's *Today Show*, og havde kastet et skær af ægteskabelig troværdighed over hans påstand, at »jeg havde ikke et seksuelt forhold til den kvinde, Ms. Lewinsky.« Hendes støtte som hustru reddede hans præsidentværdighed. Hun havde gjort næsten det samme under præsidentvalgekampen i 1992, hvor hun

optrådte på CBS' *60 Minutes* for at forsikre nationen, at en anden af ægtemandens formodede elskerinder var et stykke »trailer trash« (som hun under halvprivate former kaldte Gennifer Flowers), der forsøgte at udnytte sensationspressen til at score en bogkontrakt.

Næsten som den eneste blandt familiemedlemmer, venner og medarbejdere troede hun faktisk på hans protester mod denne seneste og mest ødelæggende påstand om hans utroskab, troede på ham i de næste syv måneder, indtil han fik sin advokat til at forberede hende på det jordskælv, der rumlede under deres fødder, og derpå (samme dag, som han tilstod over for nationen og verden) informerede hende om, at han (endnu en gang) havde løjet.

Og igen, i den måske mørkeste stund i deres liv, havde hun frelst ham, fast besluttet på at genoprette *deres* omdømme. I første omgang havde hun, i det mindste foreløbig, besluttet sig for at blive i ægteskabet. Hun havde samlet teologiske kræfter og psykologiske rådgivere til at bistå ham. Derpå havde hun kastet sin vægt og sit intellekt ind i kampen for at overleve rigsretskorstoget. I sit raseri og sin smerte var hun overbevist om, at han havde undergravet praktisk taget alt (herunder præsidentembedet), hvad de sammen havde opnået. Ikke desto mindre var hendes forudsætninger – som hans hustru, som advokat og som politisk strateg i en enestående position til at redde Clinton-epoken – uangribelige. »Alt det, jeg havde lært af [arbejdet med] Watergate-efterforskningen overbeviste mig om, at der ikke var grundlag for at stille Bill for rigsretten,« skrev hun senere.

Set i lyset af alle disse hændelser virker Hillarys hastige vej mod tinderne efter sin mands præsidentperiode så meget desto mere bemærkelsesværdig.